

40. SREČANJE DIREKTORJEV ISSN-CENTROV V BEOGRADU

Jubilejno 40. srečanje direktorjev ISSN-centrov (40th Meeting of directors of ISSN centres) je od 13. do 16. oktobra 2015 potekalo v prostorih Nacionalne knjižnice v Beogradu (<https://www.nb.rs/>). Skupaj s tremi predstavniki Mednarodnega ISSN-centra (ISSN International Centre, v nadaljevanju IC) z direktorico Gaëlle Béquet na čelu in opazovalci je bilo 50 udeležencev iz 38 držav oz. nacionalnih ISSN-centrov (v nadaljevanju NC). Iz držav, ki so v mreži COBISS.Net, so se poleg organizatorjev Slobodanke Komnenić in Ljiljane Dragičević srečanja udeležile Irena Eiselt (ISSN-center za Slovenijo), Adisa Žero (ISSN-center za Bosno in Hercegovino), Vesna Vučković (ISSN-center za Črno goro) in Radoslava Stefanova (ISSN-center za Bolgarijo).

POROČILO IC (REPORT FROM THE ISSN INTERNATIONAL CENTRE)

Gaëlle Béquet je predstavila poročilo o dejavnostih IC v preteklem letu. V mreži je 88 držav. Za članstvo je zaprosila Kenija, vendar je UNESCO njeno prošnjo zaradi administrativnih ovir zavrnili. Dogovori za vključitev potekajo z Rusijo. V Registru ISSN je trenutno 1,8 milijona zapisov, od tega 170.000 za e-časopise, letni prirast je okrog 61.000 zapisov. Januarja 2015 so na spletu objavili dopolnjen priročnik *ISSN Manual* (http://www.issn.org/wp-content/uploads/2013/09/ISSNManual_ENG2015_23-01-2015.pdf). Poleg rednih sestankov, srečanj in izobraževanj sodelujejo pri projektih, kot sta *The Keepers Registry* (<http://thekeepers.org/registry.asp>) in *CIDEMIS* (Circuit dématérialisé des DEMandes ISSN) (<http://fil.abes.fr/2015/06/22/cidemis-ouverture-de-lapplication/>). S ProQuestom sodelujejo pri pilotskem projektu, pri katerem v bazi podatkov Ulrich identificirajo aktivne serijske publikacije brez ISSN. Z ruskim nacionalnim bibliografskim centrom Russian Book Chamber sodelujejo pri avtomatski transliteraciji latinice v cirilico v zapisih za ruske časopise.

POROČILA NACIONALNIH ISSN-CENTROV (REPORTS FROM NATIONAL ISSN CENTRES)

Srbija

Direktorica Slobodanka Komnenić je predstavila razvoj od leta 1975 do danes, ker se je NC zaradi burnih dogodkov v tem delu sveta preoblikoval. Od 1975 do 1992 je bil NC zadolžen za območje tedanje Jugoslavije, od leta 2003 naprej pa za Srbijo. NC je v Nacionalni knjižnici Srbije del oddelka za serijske publikacije. Letno v Register ISSN posredujejo 300 novih zapisov, poleg tega redigirajo 150 zapisov, v bazo podatkov ROAD (Directory of Open Access Scholarly Resources, <http://road.issn.org/>) pa posredujejo 50 novih zapisov. Založnike spodbujajo z nižjo davčno stopnjo, ki je odobrena, če ima publikacija ISSN in elemente za pridobitev CIP-a. Zapise kreirajo dvakrat: enkrat za nacionalni katalog in enkrat za Register ISSN, kjer uporabljajo program Virtua. Omenila je tudi, da je Srbija članica mreže COBISS.Net, ki jo je na kratko predstavila.

Nemčija

Christian Schütz je predstavil NC, ki je v Nemški nacionalni knjižnici del oddelka za serijske publikacije in ima sedež v Frankfurtu. Po združitvi obeh Nemčij sta se združila tudi NC-ja. Zapise za serijske publikacije kreirajo v formatu PICA; nato jih konvertirajo v format MARC 21 in po protokolu OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting) tedensko pošiljajo v Register ISSN. V svojih bazah podatkov imajo zapise v formatih PICA in MARC 21. Načrtujejo poenostavitev katalogizacije. To bo omogočilo, da bodo vsi nemški katalogizatorji kreirali ISSN-zapise, NC pa bo samo določal ISSN in svetoval katalogizatorjem.

RDA AND BIBFRAME

Regina Romano Reynolds, direktorica ameriškega ISSN-centra, je nazorno predstavila RDA (Resource Description and Access) in BIBFRAME (Bibliographic Framework Initiative). AACR2 (Anglo-American Cataloguing Rules) in MARC 21 (Machine-Readable Cataloging) predstavljata

preteklost, RDA in MARC 21 sedanost, RDA in BIBFRAME pa prihodnost. Knjižnični katalogi niso več izolirani, zato moramo deliti podatke zunaj knjižnic in jih integrirati v spletno okolje. Pri tej integraciji se uporabljata RDA in BIBFRAME, ki bosta knjižnične metapodatke ločila od elementov formata MARC; poleg tega bosta elemente metapodatkov ločila od zapisov. Bibliografski in normativni podatki bodo pripadali različnim paketom, v zapise se bodo sestavili glede na potrebo. Točke dostopa se bodo dodajale sproti, če jih bomo potrebovali, podatki za dela in izrazne oblike se bodo ponovno uporabljali v različnih pojavnih oblikah. RDA temelji na IFLIN mednarodnih modelih in principih (Functional Requirements for Bibliographic Records (FRBR, 1998), Functional Requirements for Authority Records (FRAD, 2009), Statement of International Cataloguing Principles (ICP, 2009)). RDA je standard, ki opisuje vsebino, in ne standard za prikaz podatkov, kot je AACR2. Uporablja se lahko v katerem koli formatu (MARC 21, Dublin Core, BIBFRAME ...). V Kongresni knjižnici je izobraževanje za katalogizacijo po pravilih RDA trajalo devet mesecev. Normativne zapise so programsko dopolnili, nato pa je sprememba potrdila delovna skupina. Knjižnični katalog zdaj vsebuje zapise, ki so bili kreirani po različnih pravilih (pred uveljavitvijo AACR, AACR2 in RDA). Ne pričakujejo, da bodo konvertirali vse stare zapise, tako da bi bili v skladu z RDA, saj bi to pomenilo ponovno katalogizacijo s knjigo v roki. Zapise, ki so bili kreirani pred uveljavitvijo RDA, lahko programsko približajo RDA-zapisom s konverzijo značnic v RDA-obliko, s popravkom okrajšav v izpisano obliko, brisanjem splošne oznake gradiva, dodajanjem polj za vrsto vsebine, vrsto medija in vrsto nosilca ter s popravkom terminologije.

BIBFRAME je več kot samo nov format, predstavlja novo bibliografsko okolje. V Kongresni knjižnici trenutno poteka pilotski projekt uporabe formata BIBFRAME, pri katerem sodeluje 40 katalogizatorjev. Testirajo različne vrste gradiva v različnih jezikih, vključno s serijskimi publikacijami in spletnimi viri. Regina Romano Reynolds je udeležence opozorila, da obsega priprava na prehod na BIBFRAME študijo povezanih podatkov (angl. *linked data*) in RDF (Resource Description Framework), modelov, besednjakov in profilov ter pregled zapisov, konvertiranih iz zapisov v formatu MARC 21, pregled in testiranje različnih urejevalnikov, pregled zgodnejših implementacij in spremljanje rezultatov pilotskih projektov Kongresne knjižnice.

Po predstavitvi smo imeli razgovor o uporabi RDA v knjižničnih sistemih, med katerim sta direktorica IC Gaëlle Béquet in Regina Romano Reynolds iz Kongresne knjižnice izvedli kratko anketo o uporabi RDA. Nekaj nacionalnih sistemov že uporablja pravila RDA, večina pa se nanje pripravlja. Državam, ki so v mreži COBISS.Net, sta predlagali, da ustanovijo delovno skupino za prehod na katalogizacijo v skladu s pravilnikom RDA.

INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA ISSN (ISSN IT ISSUES)

Izboljšava Registra ISSN (Improvement of the ISSN Register)

IC uporablja program Virtua že deset let; v prihodnje bodo vključevali samo nujno potrebne spremembe programske in strojne opreme. V naslednjih letih bodo večje spremembe sistema izvedli hkrati z uvedbo pravil RDA in BIBFRAME. Načrt prehoda na novejšo verzijo je naslednji:

- nadgradnja in migracija programa Virtua na najnovejšo verzijo,
- IC mora imeti možnost vodenja, kreiranja in dopolnjevanja svojih lastnih validacijskih kriterijev pri kreiranju bibliografskih zapisov, kar jim ponudnik programa zaenkrat ne omogoča.

Zapisi ISSN so po novem shranjeni v eni bazi podatkov. To omogoča, da imajo zapisi novejšo polje 264 – *Production, Publication, Distribution, Manufacture, and Copyright Notice* namesto starejšega polja 260 – *Publication, Distribution, etc.*

Pri katalogizaciji v programu Virtua je največji problem toga validacija zapisov, ki je lahko samo vklopljena ali izklopljena. Zaradi uvajanja pravil RDA bo treba spremeniti tudi katalogizacijska pravila v mreži ISSN.

Za boljše vodenje in spremljanje dodeljevanja ISSN potrebujejo sistem Customer Relationship Management (CRM), ki bo omogočal spremljanje procesa na različnih ravneh in polavtomatsko procesiranje metapodatkov, kadar koli je to potrebno (npr. vključevanje metapodatkov večjih založnikov v formatu ONIX). CRM mora omogočati tudi vključevanje novega servisa, s katerim bodo založniki lahko dopolnjevali obstoječe podatke in dodajali vire, za katere so odgovorni.

Uporaba sistema TRANSFER za izboljšanje metapodatkov v Registru ISSN (Using TRANSFER alerting service to enhance ISSN metadata)

Priporočila *UKSG Transfer Code of Practice* (<http://www.uksg.org/transfer/>) so namenjena znanstvenim založnikom. Uporabnikom omogočajo hitrejši dostop do vsebin, večji založniki jih že uporabljajo. Založniki sami posredujejo podatke o spremembi določene publikacije po viru RSS. IC je razvil orodje, ki spremlja sporočila RSS iz prenosa in jih posreduje NC-ju. IC pripravlja tudi nadgradnjo sistema in bo založnike obveščal o manjkajočih podatkih v Registru ISSN (npr. ISSN, ISSN za e-časopis, ISSN-L). Primer je objavljen na povezavi <http://etas.jusp.mimas.ac.uk/item/?TID=709>.

Protokol OAI-PMH za Register ISSN (OAI-PMH feed for ISSN register)

Nemški NC ne kreira zapisov s programom Virtua, ampak so začeli testno pošiljati zapise v IC po protokolu OAI-PMH (<https://www.openarchives.org/pmh/>). Protokol je primeren za prenos in sinhronizacijo velike količine podatkov, ki se programsko zajemajo iz knjižničnega kataloga. Enkrat tedensko pošiljajo v IC nove in spremenjene zapise, ki jih zbirajo po datumu kreiranja ali datumu redigiranja. Zapisi so v formatu MARC XML in se nato konvertirajo v format ISO 2709. Preden se zapisi prenesejo v Register ISSN, jih v IC programsko dopolnijo s kodiranimi podatki, manjkajočim ločilom in kodo za državo, poleg tega se programsko brišejo podpolja in polja, ki se v ISSN-zapisih ne uporabljajo. Ko bo testiranje sistema uspešno zaključeno, bodo uvedli popolno avtomatizacijo postopka. Kljub popolni avtomatizaciji pa se napakam tudi v prihodnje ne bodo mogli izogniti.

Vsi NC-ji, ki so v mreži COBISS.Net, uporabljajo program Virtua, hrvaški ISSN-center pa zapise pošilja po e-pošti. Zanimivo je, da veliki NC-ji (ZDA, Nizozemska, Kanada) ne uporabljajo programa Virtua.

PODATKI ISSN IN MREŽA ISSN (ISSN DATA & NETWORK AND ISSUES)

Predstavitev ABES-ovih projektov za serijske publikacije (Presentation of ABES' projects related to serials)

Jérôme Kalfon, direktor ABES-a (French Bibliographic Agency for Higher Education, <http://en.abes.fr/About-ABES/Missions>), je predstavil pomen ISSN za ABES. V mrežo ABES je vključenih okrog 1000 francoskih raziskovalnih in univerzitetnih knjižnic, Francoska nacionalna knjižnica pa ne. Pričakujejo, da bo z objavo odprtih podatkov sodelovanje med različnimi knjižnicami še boljše. ISSN ima ključno vlogo v vzajemnem katalogu serijskih publikacij in vpliva tudi na druge kataloge v knjižnični mreži. V bazi podatkov serijskih publikacij je 1,5 milijona zapisov, od tega jih ima 1,2 milijona dodeljen ISSN. Kar 95 % zapisov je za tiskane serijske publikacije in samo 5 % za elektronske publikacije, 70 % publikacij še izhaja, 30 % jih je prenehalo izhajati, 85 % zapisov je za serijske publikacije in 15 % za zbirke. V katalogu SUDOC (Le catalogue du Système Universitaire de Documentation) Register ISSN uporabljajo kot normativno bazo podatkov. Kadar naletijo na napačen podatek v zapisu, ga nikoli ne popravijo v katalogu, ampak zahtevajo, da popravek izvede NC, saj menijo, da so za to odgovorni NC-ji. Nato popravek prenesejo v katalog. Strogo se držijo katalogizacijskih pravil in veliko pozornosti posvečajo povezovanju med zapisi.

Potrebe ABES-a v zvezi z ISSN so naslednje:

- Vsaka serijska publikacija mora imeti ISSN.
- Omejevanje pravic do ISSN je v nasprotju s principi odprtega dostopa. ISSN je osnova za povezavo med raziskovalnimi podatki in publikacijami. Podatke zbirajo iz različnih baz podatkov in repozitorijev, kjer je ISSN ključni podatek. Univerze potrebujejo informacije o svojem raziskovalnem delu za vključitev na šanghajsko lestvico univerz.
- Odprti podatki morajo biti pogoj za izmenjavo zapisov med knjižnicami.
- Pričakujejo, da bodo v mreži ISSN enotna pravila, ki se jih bodo vsi držali.

ABES je vzpostavil bazo podatkov z viri v polnem besedilu, ki jih dobivajo od založnikov. V bazi podatkov so metapodatki in celotna besedila, namenjena pa je raziskovalcem v Franciji. Ugotovili so, da uporabniki kljub možnosti iskanja po celotnih besedilih iščejo predvsem po metapodatkih.

Predavatelj je predstavil tudi projekt BACON (BAse de COnaissance Nationale ali Baza nacionalnega znanja, <http://fil.abes.fr/2014/11/25/projet-bacon-sur-les-starting-block/>), ki je osredotočen na frankofonske akademske založnike. Orodje založnikom omogoča popravek napak v metapodatkih. Založnike želijo prepričati, da so tovrstne izboljšave koristne tudi za njihove platforme, saj povečajo dostopnost podatkov, ki jih je mogoče najti z neodvisnimi orodji (orodja za odkrivanje podatkov (angl. *discovery tools*), iskalniki ...). Vključeni so viri ne glede na nosilec (elektronske knjige, spletne revije), način distribucije (založniška platforma, ponudnik baz podatkov) ali način trženja.

Predstavitev servisa CIDEMIS (Introduction of CIDEMIS)

Za mrežo ISSN so povratne informacije iz knjižnic zelo pomembne, saj izboljšajo kvaliteto Registra ISSN. Zato je ABES razvil spletni servis CIDEMIS, ki knjižnicam omogoča vodenje zahtevkov za dodelitev ISSN in zahtevkov za popravke (<http://www.issn.org/cidemis-new-web-based-application-developed-by-abes/>). Servis bo nadomestil zamudno papirno korespondenco za dodelitev ISSN in vodenje korespondence v zvezi z zahtevki za popravke, ki poteka med knjižnicami in NC-ji. NC-ji nimajo neposrednega dostopa do servisa CIDEMIS, ampak jim servis po e-pošti posreduje tri vrste dokumentov: zahtevke za dodelitev ISSN, zahtevke za popravke in datoteko za vpis aktivnosti NC-jev. V zadnjih letih so opazili zmanjšanje števila zahtevkov za popravke.

Baza podatkov ROAD (Update on ROAD)

ROAD (<http://road.issn.org/>) je baza podatkov znanstvenih virov z odprtim dostopom (serijske publikacije, konferenčni zborniki, akademski repozitoriji, monografske zbirke in blogi z znanstveno vsebino). Pogoji za uvrstitev serijske publikacije v bazo podatkov ROAD je zapis v Registru ISSN. Podatki v bazi podatkov ROAD se črpajo tudi iz drugih baz (DOAJ, Scopus, SNIP, Medline ...). Pri projektu sodeluje 42 NC-jev.

STANDARDIZACIJA (STANDARDISATION ISSUES)

Informacije o ISNI, Linked Content Coalition in IFLA (Information about ISNI, Linked Content Coalition and IFLA)

IC načrtuje vpeljavo mednarodnega standardnega identifikatorja imen (International Standard Name Identifier; ISNI) v Register ISSN, zato je od januarja 2015 član agencije za ISNI. V Registru ISSN se bo ISNI uporabljal za identifikacijo založnikov in drugih korporacij za tiste NC-je, ki ISNI že uporabljajo (npr. v Franciji in Italiji). V Nemčiji ISNI uporablja Nemška nacionalna knjižnica, nemški ISSN-center pa še ne. ISNI bo dodatno obogatil podatke v Registru ISSN in bo ob vzpostavitvi povezanih odprtih podatkov omogočal povezavo med obema bazama podatkov.

Od januarja 2015 je IC član konzorcija Linked Content Coalition (LCC), skupaj z agencijami za ISBN, ISMN, DOI, EDItEUR, NISO in drugimi. Namen LCC je, da z uporabo identifikatorjev in metapodatkov izboljša uporabnost različnih vsebin na spletu. Leta 2014 so objavili dokument *Principles of Identification* (<http://www.linkedcontentcoalition.org/phocadownload/LCC%20Principles%20of%20identification%20including%20appendices%20v1.1.pdf>), ki ga želijo vključiti v *Technical Report* (ISO TC46/SC9).

Ob 40. obletnici delovanja mreže ISSN je imel IC na konferenci IFLA 2015 svoj razstavni prostor, direktorica Gaëlle Béquet pa predavanje z naslovom *Interaction Between IFLA Standards and Other Library Standards: ISBD, RDA, UNIMARC and ISSN: a Long-Lasting Relationship* (<http://library.ifla.org/1102/1/166-bequet-en.pdf>).

POROČILO – ISSN REVIEW GROUP

Junija 2015 je IC je podpisal pogodbo z Usmerjevalnim odborom za razvoj RDA (Resource Description and Access Joint Steering Committee), da bi podprl vzdrževanje in razvoj funkcionalne interoperabilnosti med podatki, ki se jih kreira na osnovi navodil in elementov RDA in ISSN.

Januarja 2016 so začeli sistematično pregledovati standard ISO 3297 (Information and Documentation – International Standard Serial Number (ISSN)). Predvidevajo, da bo revizija trajala od 18 do 36 mesecev. Glavne teme bodo: sprememba definicije za drugo izdajo, seznam obveznih in neobveznih podatkov za dodelitev ISSN ter uporaba ISSN in ISSN-L z drugimi identifikatorji (DOI in ISNI).

NAGRADA ISSN (ISSN AWARD)

Letos sta nagrado ISSN dobila ISSN-center za Indijo (njihov direktor se je udeležil letošnje konference) in ISSN-center za Šrilanko (njihov predstavnik se bo udeležil izobraževanja v Parizu).

Andreja Krajnc Vobovnik